

26 Μαρτίου, 1992

[ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στές]

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΙΚΤΩΡΟΣ,

Εφεσείων-Εναγόμενος,

v.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑ-
ΤΡΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥΔΟΥΛΟΥ ΩΣ ΚΗΔΕΜΟΝΟΣ
ΚΑΙ ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΟΥ ΦΙΛΟΥ ΤΟΥ,

Εφεσίβλητου-Ενάγοντος.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7905).

Απόφαση — Εκδιδόμενη με τέτοια καθυστέρηση ώστε να υπάρχει πα-
ραβίαση των προνοιών του άρθρου 30.2 του Συντάγματος — Είναι
άκυρη.

Απόφαση — Χρονικά όρια μέσα στα οποία πρέπει να εκδίδεται επι-
φυλαχθείσα απόφαση — Το διάστημα των 6 μηνών που θέτει ο 5
Διαδικαστικός Κανονισμός για την Έγκαιρη Έκδοση Αποφάσεων
των Δικαστηρίων, 1986, είναι ενδεικτικό του ακραίου χρονικού
ορίου που μπορεί να γίνει παραδεκτό για την έκδοση επιφυλαχθεί-
σας απόφασης.

Συνταγματικό δίκαιο — Δικαίωμα του καθενός να διαγιγνώσκονται 10
τα αστικά του δικαιώματα και υποχρεώσεις ή οποιαδήποτε ενα-
ντίον του ποινική κατηγορία "εντός ευλόγου χρόνου" — άρθρο
30.2 του Συντάγματος — Παράβασή του λόγω καθυστέρησης στην
έκδοση επιφυλαχθείσας απόφασης του Δικαστηρίου — Οδηγεί σε 15
ακυρότητα της απόφασης.

Πολιτική Δικονομία — Διεξαγωγή της δίκης — Αποδοχή μαρτυρίας
κατά τη δίκη — Ενοτάσεις που υποβάλλονται κατά τη δίκη σχετι-
κά με την αποδοχή αμφισβητούμενης μαρτυρίας πρέπει να αποφα-
σίζονται, κατά κανόνα, κατά το χρόνο της προσαγωγής της —
Δ.38, Θ.4 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας — Μη συμμερφωση 20
με τις πρόνοιες της με το να μη αποφασίζονται ενοτάσεις σχετικά
με το παραδεκτό ή όχι συγκεκριμένης μαρτυρίας κατά τον χρόνο
της προσαγωγής της αλλά να αφήνεται το ζήτημα να αποφασισθεί
στην τελική απόφαση του Δικαστηρίου — Δυνατό να οδηγήσει σε
ακυρότητα την όλη διαδικασία. 25

Σε αγωγή του εφεσεύοντα για αποζημιώσεις για τα τραύματα
που υπέστη σε τροχαίο ατύχημα, το κλητήριο ένταλμα εκδόθηκε

στις 23.9.81, τα δικόγραφα συμπληρώθηκαν στις 25.11.82 και η ακρόαση άρχισε στις 9.2.83 και συμπληρώθηκε στις 11.2.84. Η επιφυλαχθείσα απόφαση εκδόθηκε στις 20.5.89, δηλαδή μετά από 5 χρόνια, 3 μήνες και 9 ημέρες. Δεν δόθηκε καμιά εξήγηση για την καθυστέρηση. Κατά την διάρκεια της ακρόασης το πρωτόδικο Δικαστήριο άφησε για να αποφασίσει αργότερα θέματα αποδοχής μαρτυρίας για το παραδεκτό της οποίας είχαν εγερθεί ενστάσεις από τον εφεσείοντα. Με την επιφύλαξη αυτή το Δικαστήριο δέχθηκε να κατατεθεί σαν τεμήριο η κατάθεση του εφεσείοντα στις αστυνομικές αρχές, μαρτυρία γιατρού που να επεξηγεί ιατρικό πιστοποιητικό, καθώς και το φρεσκάρισμα της μνήμης μάρτυρα ως προς τα τραύματα του εφεσβλήτου από δακτυλογραφημένο κείμενο. Στην απόφαση του το πρωτόδικο Δικαστήριο αποφάσισε ότι η κατάθεση του εφεσείοντα στην αστυνομία δεν ήταν παραδεκτή σαν μαρτυρία.

Κατ' έφεση ο εφεσείων ισχυρίσθηκε ότι λόγω της μακράς και αδικαιολόγητης καθυστέρησης στην έκδοση της απόφασης μετά την επιφύλαξή της, η απόφαση καθίστατο ακροσφαλής σε όλα της τα σημεία και ότι η καθυστέρηση έπληξε δυσμενώς τα δικαιώματά του. Επιπλέον ισχυρίσθηκε ότι το γεγονός ότι είχε αφηθεί σε εκκρεμότητα το θέμα του παραδεκτού ή όχι συγκεκριμένης μαρτυρίας για την οποία είχε υποβάλει ενστάσεις κατά τη διάρκεια της δίκης, και ιδιαίτερα το θέμα του παραδεκτού ή όχι της κατάθεσής του στην αστυνομία, κατά παράβαση των προνοιών της Δ.38, Θ4 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας συνιστούσε εκτροπή που οδηγούσε σε ακυρότητα την όλη διαδικασία.

Αποφασίσθηκε ότι:

(α) Ενόψει της μακράς και επιζήμιας για τα δικαιώματα των διαδίκων καθυστέρησης στην έκδοση της απόφασης του πρωτόδικου Δικαστηρίου, για την οποία καμιά εξήγηση ή δικαιολογία είχε παρασχεθεί, υπήρχε παράβαση των προνοιών του άρθρου 30.2 του Συντάγματος και κατά συνέπεια η ετυμηγορία του Δικαστηρίου ως προς την επίλυση της διαφοράς μεταξύ των διαδίκων ήταν άκυρη και έπρεπε να παραμερισθεί.

(β) Ο χρόνος των 6 μηνών, που θέτει ο Διαδικαστικός Κανονισμός για την Έγκαιρη Έκδοση Αποφάσεων των Δικαστηρίων, 1986, είναι ενδεικτικός του ακραίου χρονικού ορίου που εξ' αντικειμένου μπορεί να γίνει παραδεκτό για την έκδοση επιφυλαχθείσας απόφασης οποιουδήποτε δικαστηρίου.

(γ) Η μη επίλυση του θέματος του παραδεκτού μαρτυρίας για την οποία είχε υποβληθεί ένσταση, κατά την στιγμή της προσαγωγής της, και η επιφύλαξη της απόφασης για το θέμα κατά την τελική απόφαση, αποτελούσε παράβαση των προνοιών της Δ.38, Θ4 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας και έπληττε καιρια την διαδικασία, το γεγονός δε ότι στην τελική απόφαση του Δικαστηρίου η κατάθεση του εφεσείοντα στην αστυνομία δεν έγινε παραδεκτή σαν

μαρτυρία δεν θεράπευε την εκτροπή. Η πρωτόδικη απόφαση υπόκειτο σε ακύρωση και λόγω της μη συμμόρφωσης με τις πρόνοιες της πιο πάνω Διαταγής σε συσχετισμό με τις επιπτώσεις της παράβασης στην άρτια απονομή της δικαιοσύνης.

Η έφεση έγινε αποδεκτή χωρίς διαταγή
για έξοδα. Διατάχθηκε επανεκδίκαση. Τα
έξοδα της πρωτόδικης διαδικασίας να ακολουθήσουν το αποτέλεσμα της νέας δίκης.

per Curiam: Ενόψει των λόγων για τους οποίους ακυρώθηκε η απόφαση, ιδίως εκείνου που αφορά το ατελέσφορο της δίκης λόγω εκτροπής από τα συνταγματικά θέσμιμα (άρθρο 30.2), ως θέμα αρχής θα ήταν ορθό όπως τα έξοδα επομοσθεί η Δημοκρατία η οποία φέρει την ευθύνη (άρθρο 35) για την διασφάλιση και αποτελεσματική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου μέσω των τριών κλάδων της λειτουργίας της (νομοθετικού, εκτελεστικού και δικαστικού). Δεν είναι όμως δυνατή η επιδίκαση εξόδων σε βάρος της Δημοκρατίας σε διαδικασία που δεν είναι διádικος. Ελπίζεται ότι το κενό που έχει διαπιστωθεί θα πληρωθεί στο μέλλον με τη θεσμοθέτηση των κατάλληλων ρυθμίσεων.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Ευσταθίου ν. Αστυνομίας, (1990) 2 Α.Α.Δ. 294·

Φοινιώτη ν. Greenmar Navigation Ltd, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 33·

Re Μαγκάκης, αρ. 161/90, 6/12/90·

Psaras ν. Republic (1987) 2 C.L.R. 132·

Αγαπίου ν. Panayiotou (1988) 1 C.L.R. 257·

Paporis ν. National Bank (1986) 1 C.L.R. 578·

Έλληνας ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 149·

Αθηνής ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 71·

Δράκος ν. Δημοκρατίας, (1991) 1 Α.Α.Δ. 696

Tradax ν. Terminal Navigation (1988) 1 C.L.R. 450·

Lysandrou ν. Schiza (1979) 1 C.L.R. 267·

HjiChambis ν. Attorney-General (1986) 1 C.L.R. 386·

Lanitis ν. Panayides (1986) 1 C.L.R. 490.

Έφεση.

Έφεση από τον εναγόμενο κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Σταυρινίδης, Προσ. Α.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 20 Μαΐου, 1989 (Αρ. Αγωγής 5 3078/81) με την οποία επιδίκασε στον εναγόμενο το ποσό των £1.600.- αποζημιώσεις για σωματικές βλάβες που υπέστη λόγω οδικού δυστυχήματος.

A. Μυριάνθης, για τον εφεσείοντα.

Γλ. Ταλιάνος, για τον εφεσίβλητο.

10

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Μ. Πικής.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Η ακρόαση της υπόθεσης ολοκληρώθηκε στις 11/2/1984 οπότε ο Δικαστής που εκδίκασε την υπό- 15 θεση, ο Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής Σ. Σταυρινίδης, επιφύλαξε την απόφαση. Το επίδικο θέμα αφορούσε ευθύνη για οδικό δυστύχημα που επεσυνέβη στις 13/8/80 στη συμβολή των Οδών Αλκυόνος και Αγίας Φυλάξεως και τις συνέπειες του στον ενάγοντα (εφεσίβλητο). Η απόφαση 20 εκδόθηκε στις 20/5/89, δηλαδή μετά 5 χρόνια, 3 μήνες και 9 μέρες από την ημέρα που επιφυλάχθηκε. Στην απόφαση δεν παρέχεται καμιά εξήγηση για την καθυστέρηση, γεγονός που αφήνει την εντύπωση ότι το δικαστήριο μπορεί 25 χωρίς αποχρώντα λόγο να καθυστερεί για όσο χρόνο το ίδιο κρίνει την έκδοση της απόφασης άσχετα και ανεξάρτητα από τους θεμελιώδεις κανόνες απονομής της δικαιοσύνης και τα συνταγματικά θέσμια.

Τα γεγονότα που περιστοιχίζουν τη δίκη στο βαθμό που είναι σχετικά με τα επίδικα θέματα της έφεσης είναι 30 τα εξής:-

(1) Στις 23/9/81 ο ανήλικος ενάγων (εφεσίβλητος) εξέδωσε μέσο του πατέρα του κλητήριο ένταλμα με το οποίο

ήγειρε απαίτηση κατά του εναγομένου (εφεσείοντα) για αποζημιώσεις για τη ζημιά που υπέστη ως αποτέλεσμα του τραυματισμού του σε οδικό δυστύχημα στο οποίο ενεχόταν το ποδήλατο και το αυτοκίνητο τα οποία οδηγούσαν οι διάδικοι αντίστοιχα. Τη σύγκρουση και τις κακώσεις ο ενάγων απέδωσε σε αμέλεια του εναγομένου. Η απαίτηση στοιχειοθετήθηκε και εξειδικεύτηκε στην έκθεση απαιτήσεως που καταχωρίστηκε στις 30/11/81. 5

(2) Ο εναγόμενος (εφεσείων) αμφισβήτησε την απαίτηση και με την υπεράσπιση του, που καταχωρίστηκε στις 10 25/11/82, αρνήθηκε ευθύνη για το δυστύχημα το οποίο απέδωσε σε αμέλεια του ενάγοντα που έπρεπε να επωμιστεί τις συνέπειες ολικά ή τουλάχιστον μερικώς λόγω συντρέχουσας αμέλειας. Με την καταχώρηση των δύο δικογράφων προσδιορίστηκαν τα επίδικα θέματα και οι 15 διάδικοι δικαιωματικά πρόσβλεπαν στις δικαστικές αρχές για τη διάγνωση των δικαιωμάτων και ευθυνών τους μέσα σε εύλογο χρόνο, όπως καθορίζει το άρθρο 30.2 του Συντάγματος.

(3) Η υπόθεση ορίστηκε για ακρόαση 1 χρόνο αργότερα 20 και η ολοκλήρωση της διάρκεσε άλλο 1 χρόνο, από τις 9/2/83 μέχρι τις 11/2/84. Δε διαπιστώνεται υπέρμετρη καθυστέρηση στον προσδιορισμό των επίδικων θεμάτων ή ακόμα στη διεκπεραίωση της ακρόασης της αγωγής παρόλο που είναι επιθυμητό, όπως το Ανώτατο Δικαστήριο 25 έχει επανειλημμένα επισημάνει, οι ακροάσεις αστικών και ποινικών υποθέσεων να διεκπεραιώνονται χωρίς διακοπή.

(4) Κατά τη λήξη της ακρόασης, στις 11/2/84, επιφυλάχθηκε η απόφαση του δικαστηρίου. Η απόφαση εκδόθηκε, 30 όπως έχουμε τονίσει, 5 χρόνια, 3 μήνες και 9 μέρες αργότερα, στις 20/5/89. Το δικαστήριο έκρινε τους διαδίκους εξίσου υπεύθυνους για τη σύγκρουση, επιδικάζοντας υπέρ του ενάγοντα αποζημιώσεις ίσες με το ήμισυ της ζημίας 35 την οποία έκρινε ότι υπέστη λόγω των κακώσεων, ταλαιπωρίας και οδύνης από το δυστύχημα.

Ο εφεσείων υπέβαλε ότι λόγω της μακράς και αδικαιο-
 λόγητης καθυστέρησης στην έκδοση της απόφασης μετά
 την ολοκλήρωση της δίκης, η απόφαση καθίσταται ακρο-
 σφαλής σε όλα της τα σημεία και ότι η καθυστέρηση έπλη-
 5 ξε δυσμενώς τα δικαιώματα του. Κατά τη συζήτηση της
 έφεσης το δικαστήριο έθεσε υπόψη των διαδίκων την από-
 φαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *Ευσταθίου ν.
 Αστυνομίας*, (1990) 2 Α.Α.Δ. 294, στην οποία κρίθηκε ότι
 λόγω της καθυστέρησης στη διαπίστωση της ποινικής ευ-
 10 θύνης του κατηγορουμένου η ετυμηγορία του δικαστηρίου
 ήταν άκυρη λόγω παράβασης του θεμελιώδους δικαιώμα-
 τος που κατοχυρώνει το άρθρο 30.2 για τη διάγνωση της
 ποινικής ευθύνης από το αρμόδιο δικαστήριο μέσα σε εύ-
 λογο χρόνο. Ο κ. Μυριάνθης υπέβαλε ότι είναι έκδηλο ότι
 15 η απόφαση εκδόθηκε έξω από τα συνταγματικά πλαίσια
 και κατά παράβαση των δικαιωμάτων του εφεσείοντα.

Ο κ. Ταλιάνος ευθέως και με αίσθημα ευθύνης προς το
 δικαστήριο αναγνώρισε ότι η καθυστέρηση η οποία ση-
 20 μειώθηκε στην έκδοση της επιφυλαχθείσας απόφασης ήταν
 καταφανώς μεγάλη. Κατά την άποψη του, και έχοντας
 υπόψη την απλότητα των επίδικων θεμάτων, εύλογα μπο-
 ρούσε να αναμένεται η έκδοση της απόφασης μέσα σε μια
 ή το πολύ δυό εβδομάδες. Στην απουσία παροχής οποιασ-
 25 δήποτε εξήγησης στην απόφαση για την καθυστέρηση δε
 μπορούσε να κάμει παρά υποθέσεις για τους λόγους που
 οδήγησαν ο αυτή, που ίσως, είτε, σχετίζονται με το φόρτο
 ή τις συνθήκες εργασίας του δικαστηρίου.

Το άρθρο 30.2 θέτει τις αρχές για την έγκυρη απονομή
 της δικαιοσύνης και καθιστά την τήρηση τους καθήκον της
 30 Πολιτείας και συγχρόνως δικαίωμα του κάθε ατόμου που
 προσφεύγει στα δικαστήρια για να διαπιστωθούν τα αστι-
 κά του δικαιώματα και υποχρεώσεις μέσα στα συνταγμα-
 τικά πλαίσια. Το άρθρο 30.2 προβλέπει:-

35 "2. Έκαστος, κατά την διάγνωση των αστικών
 αυτού δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ή οιασδήποτε
 κατ' αυτού ποινικής κατηγορίας, δικαιούται ανεπηρεά-
 στου, δημοσίας ακροαματικής διαδικασίας εντός ευλό-

γου χρόνου, ενώπιον ανεξαρτήτου, αμερολήπτου και αρμοδίου δικαστηρίου ιδρυομένου διά νόμου.

Αι αποφάσεις των δικαστηρίων δέον να είναι ητιολογημένοι και ν' απαγγέλωνται εν δημοσία συνεδριάσει, πλην όμως ο τύπος και το κοινόν δύνανται ν' αποκλεισθώσιν εξ' ολοκλήρου ή μέρους της δίκης τη αποφάσει του δικαστηρίου, οσάκις απαιτή τούτο το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή των δημοσίων ηθών ή το συμφέρον των ανηλίκων ή η προστασία της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων ή υπό ειδικάς συνθήκας, καθ' ός κατά την κρίσιν του δικαστηρίου η δημοσιότητα θα ηδύνατο να επηρεάση δυσμενώς το συμφέρον της δικαιοσύνης."

Ο όρος "δικαιούται" στο πλαίσιο του κειμένου του άρθρου 30.2 δεν αφήνει αμφιβολία ότι στοιχειοθετείται δικαίωμα για την απονομή της δικαιοσύνης μέσα και σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις και αντίστοιχο καθήκον της Πολιτείας να το εξασφαλίσει. (Βλ. επίσης το άρθρο 35 του Συντάγματος).

Τα εχέγγυα που καθιερώνει το Σύνταγμα για την άρτια απονομή της δικαιοσύνης αφορούν:-

(α) Τα συστατικά στοιχεία του σώματος που απονέμει δικαιοσύνη: δικαστήριο το οποίο καθιδρύεται από το νόμο με αρμοδιότητα να διαπιστώσει τα αμφισβητούμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις των διαδίκων, και να επιλύσει τη διαφορά που έχει προκύψει,

(β) Το χαρακτήρα του σώματος: ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, και

(γ) Το πλαίσιο λειτουργίας του δικαστηρίου: η δικαιοσύνη απονέμεται δημόσια, οι αποφάσεις του δικαστηρίου αιτιολογούνται και εκδίδονται μέσα σε εύλογο χρόνο.

Η διάγνωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των

- 5 διαδίκων, καθώς και της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου πρέπει να συντελείται μέσα σε εύλογο χρόνο. Η αξία των δικαιωμάτων του ανθρώπου εξαρτάται άμεσα από την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών για την προστασία τους και των χρονικών ορίων για τη διαπίστωση τους. Η έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτής τούτης της έννοιας της δικαιοσύνης, όπως αναφέρεται και στον πρώτο Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της σύγχρονης εποχής, τη
- 10 Magna Carta του 1215, όπου διακηρύσσεται ότι καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης συνιστά άρνηση της δικαιοσύνης. Η απονομή της δικαιοσύνης μέσα σε εύλογο χρόνο αποτελεί πρωταρχική ευθύνη της δικαστικής εξουσίας, όπως έχει επανειλημμένα αναγνωριστεί. (Βλ. μεταξύ
- 15 άλλων Φοινιώτη ν. *Greenmar Navigation Ltd.*, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 33, Αίτηση *Μαγκάκη*, Αίτηση αρ. 161/90, αποφασίστηκε στις 6/12/90 και δεν έχει δημοσιευθεί).

- Η λειτουργία της δικαστικής εξουσίας έξω ή κατά παράβαση του άρθρου 30.2 καθιστά το έργο της δικαιοσύνης
- 20 ατελέσφορο και την απόφαση άκυρη. Αυτό αναγνωρίζεται σε σειρά δικαστικών αποφάσεων ως η φυσιολογική και αναπόφευκτη συνέπεια παρέκκλισης από τις διατάξεις του άρθρου 30.2 του Συντάγματος. (Βλ. *Psaras & Another v. Republic* (1987) 2 C.L.R., 132, *Αγαρίου ν. Παπαγιώτου* (1988) 1 C.L.R. 257, και *Ευσταθίου* (ανωτέρω)).
- 25

- Όπως επισημαίνεται στην *Papouris v. National Bank* (1986) 1 C.L.R. 578, το αντικείμενο του άρθρου 30.2 δεν είναι η παραγραφή αστικών δικαιωμάτων ή της ποινικής ευθύνης, αλλά ο καθορισμός του πλαισίου για την έγκυρη
- 30 διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, δηλαδή τα εχέγγυα και προϋποθέσεις για την άρτια απονομή της δικαιοσύνης. Συνάγεται από το κείμενο του άρθρου 30.2 και τη νομολογία, ότι καθιερώνονται, όπως είναι φυσιολογικό, ομοιόμορφα κριτήρια για την εύρυθμη απονομή της
- 35 δικαιοσύνης τόσο σε αστικές όσο και ποινικές υποθέσεις. Τα εχέγγυα για την απονομή της δικαιοσύνης δε μπορεί παρά να είναι ομοιόμορφα. Η ποιότητα της δικαιοσύνης δεν επιδέχεται διαβαθμίσεις.

Ούτε το Σύνταγμα, ούτε ο Περί Δικαστηρίων Νόμος, ούτε οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας καθορίζουν ακριβή χρονικά όρια για την απονομή της δικαιοσύνης. Όπως αναγνωρίζεται στην *Έλληνας ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ., 149, το εύλογο του χρόνου για τη διάγνωση των δικαιωμάτων ή της ευθύνης του πολίτη εξαρτάται από σειρά παραγόντων που συσχετίζονται με τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τη φύση, το χαρακτήρα και το περίπλοκο των θεμάτων που εγείρονται προς επίλυση και τη διαγωγή των διαδικιών. (Βλ. επίσης Άρθρο 6.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που κυρώθηκε με το Ν. 39/62, και την ερμηνεία που αποδόθηκε στις διατάξεις του από την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - DIGEST OF STRASBOURG CASE LAW, Vol. 2 - Cases on Interpretation and Application of Article 6.1 of the Convention).

Προς εκπλήρωση των ευθυνών της δικαστικής εξουσίας για τη διασφάλιση της απονομής της δικαιοσύνης μέσα σε εύλογο χρόνο το Ανώτατο Δικαστήριο εξέδωσε το Διαδικαστικό Κανονισμό για την Έγκαιρη Έκδοση Αποφάσεων των δικαστηρίων του 1986 με τον οποίο παρέχεται ευχέρεια στο Ανώτατο Δικαστήριο αυτεπάγγελα ή μετά από αίτηση επηρεαζόμενου διαδίκου να επιληφθεί καθυστερήσεων στην έκδοση επιφυλαχθεισών αποφάσεων. (Αναφορικά με την εμβέλεια και πλαίσιο εφαρμογής του Διαδικαστικού Κανονισμού του 1986 βλ. *Αθηνής ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ., 71 και *Δράκος και Άλλοι ν. Δημοκρατίας*, (1991) 1 Α.Α.Δ. 696.

Το άρθρο 3 (α) του Διαδικαστικού Κανονισμού προβλέπει:-

"Κάθε απόφαση εκδίδεται το συντομότερο δυνατό μετά το πέρας της διαδικασίας και δεν επιφυλάσσεται για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών."

Το χρονικό διάστημα των 6 μηνών, που θέτει ο Διαδικαστικός Κανονισμός, είναι ενδεικτικό του ακραίου χρο-

νικού ορίου που εξ αντικειμένου μπορεί να γίνει παραδεκτό για την έκδοση επιφυλαχθείσας απόφασης του δικαστηρίου, οποιουδήποτε δικαστηρίου.

- 5 Στην απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου δεν παρέχεται καμιά εξήγηση ή δικαιολογία για την καθυστέρηση. Παράλειψη αιτιολόγησης, τόσο μακράς και επιζήμιας για τα δικαιώματα των διαδίκων, καθυστέρησης αφήνει την εντύπωση ότι η δικαστική εξουσία μπορεί να λειτουργεί έξω από χρονικά πλαίσια, κατ' αντίθεση προς το Σύνταγμα και τους θεμελιώδεις κανόνες απονομής της δικαιοσύνης. Τα επίδικα θέματα στην υπό εξέταση υπόθεση ήταν απλά και θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν μέσα σε διάστημα ημερών. Το κυριότερο θέμα αφορούσε την αξιοπιστία των μαρτύρων, θέμα, που σύμφωνα με την απόφαση, κρίθηκε κατά κύριο λόγο με βάση τις εντυπώσεις που άφησαν οι μάρτυρες στο δικαστήριο κατά τη λήψη της μαρτυρίας τους. Αναμφισβήτητα, καταγραφή των εντυπώσεων αυτών στην απόφαση, σε σύντομο χρόνο μετά το πέρας της διαδικασίας, θα ήταν εξίσου εύκολη όπως μετά την πάροδο 5 και πλέον ετών και οριστικά πολύ πειστικότερη για την αιτιολόγηση των ευρημάτων του δικαστηρίου. Και τα άλλα θέματα που είχε να αντιμετωπίσει το δικαστήριο, διαπίστωση των κακώσεων που υπέστη ο εφεσίβλητος και το ύψος των αποζημιώσεων, καθώς και ο καταμερισμός της ευθύνης, δεν παρουσίαζαν καμιά ιδιαίτερη δυσκολία. Επρόκειτο για ένα συνηθισμένο οδικό δυστύχημα το οποίο μπορούσε εύλογα να κριθεί και να αποφασιστεί μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μετά το πέρας της διαδικασίας.
- 10
- 15
- 20
- 25
- 30
- 35
- Διαπιστώνουμε ότι τα δικαιώματα των διαδίκων διαπιστώθηκαν έξω από τα πλαίσια που θέτει το άρθρο 30.2 κατά παράβαση των δικαιωμάτων των διαδίκων για τη διαπίστωση τους μέσα σε εύλογο χρόνο. Συνεπώς η ετυμηγορία του δικαστηρίου ως προς την επίλυση της διαφοράς είναι άκυρη και πρέπει να παραμεριστεί.

Παραβίαση του άρθρου 30.2 του Συντάγματος δεν είναι ο μόνος λόγος για τον οποίο πρέπει να ακυρωθεί η

πρωτόδικη απόφαση. Συντρέχει και δεύτερος λόγος ο οποίος προκύπτει από παράβαση της Δ.38 Θ.4 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας σε συνδυασμό με τις πρόνοιες της Δ.64 Θ.1 των ιδίων θεσμών.

Κατά τη διάρκεια της δίκης ο πρωτόδικος Δικαστής 5 άφησε σε εκκρεμότητα προς επίλυση στην τελική απόφαση αριθμό αποφάσεων για το παραδεκτό μαρτυρίας η οποία είχε προσαχθεί από τους διαδίκους. Παρά τη διατύπωση ενστάσεων στην αποδοχή της κατάθεσης του εφεσείοντα στις αστυνομικές αρχές, το δικαστήριο αποδέχθηκε την 10 κατάθεση και την κατέστησε τεκμήριο στη διαδικασία, επιφυλάσσοντας απόφαση ως προς το παραδεκτό της ως μαρτυρίας κατά την τελική απόφαση. Με την ίδια επιφύλαξη αποδέχτηκε μαρτυρία ιατρού, επεξηγηματική κοινού ιατρικού πιστοποιητικού, καθώς και το φρεσκάρισμα 15 (refreshing) της μνήμης μάρτυρα ως προς τα τραύματα και κακώσεις του εφεσιβλήτου από δακτυλογραφημένο κείμενο. Τα θέματα που επιφυλάχθηκαν προς απόφαση κατά το τέλος της δίκης ήταν ουσιαστικά νομικά και ιδίως η κατάθεση του εφεσείοντα στις αστυνομικές αρχές θέμα μείζο- 20 νος σημασίας για τη διαμόρφωση του αποδεικτικού υλικού που αποτελεί το θεμέλιο για την επίλυση των επιδίκων θεμάτων.

Παρέκλιση από τις διατάξεις δικονομικού κανόνα δε συνεπάγεται αυτόματα και την ακυρότητα της διαδικα- 25 σίας, όπως ρητά προβλέπει η Δ.64 Θ.1. Παραβίαση δικονομικών διατάξεων δικαιολογεί την ακύρωση της διαδικασίας σε δύο περιπτώσεις, (α) όπου ο κανόνας που παραβιάστηκε θεσμοθετεί τις προϋποθέσεις για τη γένεση της διαδικασίας, και (β) όπου η παραβίαση συνιστά από- 30 κλιση από τους θεμελιώδεις κανόνες απονομής της δικαιοσύνης. (Βλ. *Tradax v. Terminal Navigation* (1988) 1 C.L.R. 450, *Lysandrou v. Schiza & Another* (1979) 1 C.L.R. 267, *HjChambis v. Attorney-General* (1986) 1 C.L.R. 386, και *N.P. Lanitis v. Panayides* (1986) 1 C.L.R. 490). 35

Η Δ.38 Θ.4 θεσμοθετεί κανόνα μείζονος σημασίας για τη διεξαγωγή της δίκης· ρυθμίζει τη διαδικασία αποδοχής

αμφισβητούμενης μαρτυρίας και ορίζει ότι το θέμα πρέπει να αποφασίζεται κατά το χρόνο που υποβάλλεται η ένσταση. Και ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ένσταση το παραδεκτό προσαγόμενης μαρτυρίας αποφασίζεται, κατά κανόνα, κατά το χρόνο της προσαγωγής της. Μόνο παραδεκτή μαρτυρία μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο αντεξέτασης προς το σκοπό διαπίστωσης της βαρύτητας που ενέχει η μαρτυρία και σχολιασμού κατά τις τελικές αγορεύσεις ως προς τις επιπτώσεις της. Η αβεβαιότητα ως προς την παραδεκτή μαρτυρία που άπτεται των επίδικων θεμάτων αφήνει αγεφύρωτο κενό στη διαδικασία και δημιουργεί ρήγμα στη στοιχειοθέτηση του αποδεικτικού υλικού. Οι διάδικοι αφέθηκαν στο σκότος μέχρι και το πέρας της δίκης ως προς την παραδεκτή μαρτυρία στην υπόθεση. Δικαιολογημένα παραπονείται ο εφεσείων ότι αποστερήθηκε της ευχέρειας να αντιμετωπίσει το κενό το οποίο θα προέκυπτε από την απόρριψη της κατάθεσης του στις αστυνομικές αρχές ως μαρτυρίας. Το γεγονός ότι η τελική απόφαση ως προς το μη παραδεκτό της κατάθεσης υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 4 (3) του Περί Αποδείξεως Νόμου, ΚΕΦ. 9 δε θεραπεύει την εκτροπή, ούτε αποκαθιστά το κύρος της διαδικασίας. Διαπιστώνουμε ότι η πρωτόδικη απόφαση υπόκειται σε ακύρωση και λόγω της μη συμμόρφωσης με τις πρόνοιες της Δ.38 Θ.4 σε συσχτησμό με τις επιπτώσεις της παρέκκλισης στην άρτια απονομή της δικαιοσύνης.

Η συζήτηση της έφεσης περιορίστηκε με οδηγίες του δικαστηρίου στην εξέταση της εγκυρότητας της πρωτόδικης απόφασης με αναφορά στους δύο λόγους έφεσης που έχουμε πραγματευθεί. Η συζήτηση θα επεκτεινόταν και στον 3ο λόγο, που ουσιαστικά συνίσταται στην αμφισβήτηση της ορθότητας των εκτιμήσεων του δικαστηρίου για την ευθύνη και τη ζημία, εάν κρινόταν ότι η απόφαση ήταν έγκυρη. Δε θα εξετάσουμε εκείνη τη πτύχη της έφεσης ενόψει της κατάληξης στην οποία έχουμε αχθεί.

Η έφεση επιτρέπεται. Η επίδικη απόφαση ακυρώνεται. Διατάσσεται η επανεπίδικαση της υπόθεσης από άλλο Δικαστή· συγχρόνως δίδονται οδηγίες όπως η υπόθεση επα-

νεκδικαστεί το συντομότερο και άνευ διακοπής κατά το δυνατό. Ενόψει των λόγων για τους οποίους έχει ακυρωθεί η πρωτόδικη απόφαση θέλουμε να ακούσουμε τις εισηγήσεις των δύο μερών για τα έξοδα της δίκης και της έφεσης.

5

Ακούεται ο κ. Μυριάνθης

Ακούεται ο κ. Ταλιάνος

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Η απόφαση για τα έξοδα θα εκδοθεί στις 30/3/92.

10

30 Μαρτίου, 1992.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΞΟΔΑ

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Τα έξοδα ακολουθούν κατά κανόνα το αποτέλεσμα. Τίθενται ερωτηματικά στην εφαρμογή του κανόνα σε αυτή την υπόθεση ενόψει των λόγων για τους 15 οποίους ακυρώθηκε η απόφαση, ιδίως εκείνου που αφορά το ατελέσφορο της δίκης λόγω εκτροπής από τα συνταγματικά θέσμια (Άρθρο 30.2). Ως θέμα αρχής θα ήταν ορθό όπως τα έξοδα επωμιστεί η Δημοκρατία η οποία φέρει την ευθύνη (Άρθρο 35) για τη διασφάλιση και αποτελεσματική 20 εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου μέσω των τριών κλάδων της λειτουργίας της (του Νομοθετικού, του Εκτελεστικού και Δικαστικού). Στην απουσία νομοθετικών ή θεσμικών διατάξεων που να επιτρέπουν την επιδίκαση των εξόδων σε βάρος της Δημο- 25 κρατίας σε διαδικασία που δεν είναι διάδικος, το θέμα των εξόδων πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο των υφιστάμενων διατάξεων. Ελπίζεται ότι το κενό το οποίο έχει διαπιστωθεί θα πληρωθεί στο μέλλον με τη θεσμοθέ- 30 τηση των κατάλληλων ρυθμίσεων.

Κρίνουμε ότι η δικαιότερη ρύθμιση του θέματος μέσα στα υφιστάμενα πλαίσια είναι η ακόλουθη, την οποία και

εγκρίνουμε:

(α) Τα έξοδα της πρωτόδικης διαδικασίας θα ακολουθήσουν το αποτέλεσμα της νέας δίκης, και

5 (β) έκαστος των διαδίκων θα επωμιστεί τα έξοδά του για την έφεση. Η παρέκκλιση από τις διατάξεις του άρθρου 30.2 έπληξε εξίσου τα δικαιώματα των διαδίκων.

Η έφεση επιτρέπεται. Διαταγή για επανεχδίκηση με διαταγή για έξοδα ως ανωτέρω.